

Neznámá nouzovka z Kostelce nad Orlicí

V katalogu Československých nouzových a táborevých platidel 1914-1945 od Jiřího Daňka a Jindřicha Holny je pod číslem 102,1,1 uvedeno nouzové platidlo z Kostelce nad Orlicí v hodnotě 5 Kč. Z jedné strany je plasticky vyražen revers mince 5 Kč, která se razila v roce 1925 - 1927. Nouzové platidlo je kulaté, o průměru 29 mm, síle 2 mm a na straně plastické ražby je nalepen stříbřitý papír napodobující pravou minci. Na druhé straně nouzovky je nápis „Rybářské / potřeby. / GALANTERIE. /

L. J. PEK / Kostelec n. Orl. / Hračky.“. Průměr 29 mm se nejvíce blíží k mincím, které byly raženy z CuNi ve výše uvedených letech a měly průměr 30 mm. Mince stejné hodnoty se stejnou rubní stranou, které byly raženy v roce 1928 – 1938 měly průměr 27 mm.

Dle této teorie se tedy nouzovka používala v letech 1925 – 1927. Je to dosti neobvyklé období, protože v té době byl dostatek oběžných mincí a tedy i pětikorun. Nelze vyloučit také ražbu v jiném období s tím, že byl použit populární revers 5 K mince navržené od Otty Gutfreunda. Návrh to byl opravdu zdařilý. Také je možné, že tato nouzovka byla vyrobena a distribuována na začátku Protektorátu a to z ryze vlasteneckých důvodů. Firma L. J. Pek, Kostelec n. Orl. (založena r. 1876) od samého začátku byla prezentována jako „Český křesťanský zasilatelský závod.“ Jako poslední možnost, kdy tato nouzovka mohla vzniknout je, že byla dána do oběhu ještě před znárodněním obchodního domu, aby byl znatelný odkaz na dobu prosperity a na nejlepší vyhlídky dalšího rozvoje, tj. na dobu 1. republiky.

Z dostupných pramenů vím, že v roce 1948 tento obchodní dům „U města Paříže“ ještě existoval. Jedinou jistotu máme, že vnučka zakladatele firmy našla na začátku padesátých let na půdě tyto nouzovky a jako dítě si s nimi hrála.

Rozvoj obchodního domu nastal v období před 1. světovou válkou. Od té doby obchod zabíral celé přízemí domu, měl dva vchody, šest prosklených výloh a přes celou šířku domu se táhl reklamní panel s nápisem OBCHODNÍ DŮM „U MĚSTA PAŘÍŽE“ ... L. J. PEK... Na tehdejší dobu a na nevelké město to byl opravdu obchodní dům se všemi superlativy. Tomu také napovídají velmi krásně vyvedené tištěné katalogy s ocelorytinami v rozsahu až osmi stran. Obchodní dům nabízel široký výběr váz,

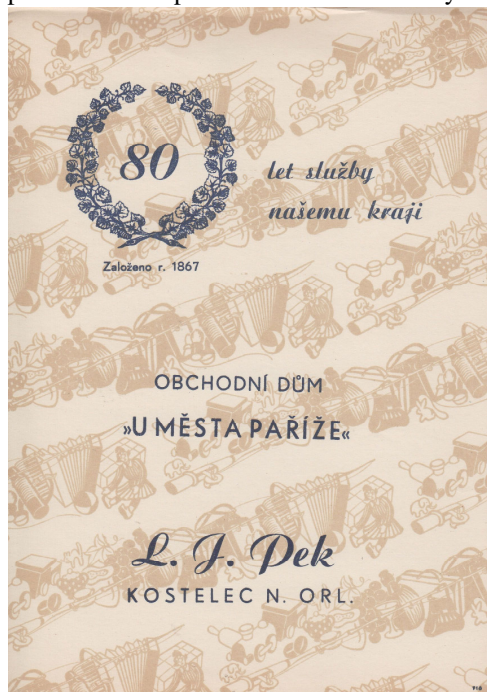
zrcadel, kuřáckých stolků, koženého zboží, potřeb pro domácnost, toaletních potřeb, sportovních potřeb, hraček atd. „v cenách nejnižších“. Pan Ludvík Pek věděl, co dokáže reklama a také ji náležitě využíval. Každý rok, od 15. listopadu do konce roku, pořádal výstavku veškerého zboží, která byla k volnému prohlédnutí a jak sám uvádí „bez nucení ke koupi“. Katalog na hračky nabízel pro nejmenší děti figurky zvířátek, eskymáků, indiánů apod. Pro větší děti byly nabízeny mechanické hračky, kovové, s hodinovým strojem (vzducholodě, autička, létající ptáci, jezdící šaškové, žáby), modely automobilů, různých kočárků, také lampiony magiky, ve kterých se svítilo lampičkou na olej, dokonce již kinematografy s použitím stejného osvětlení, vláčky, elektrické dráhy, elektromotory, indukční přístroje, jejichž rukojeti po uchopení do pravé a levé ruky navozovaly nejprve příjemné pocity (známé z filmu Pelíšky), dětská kamna, parní stroje, těžní věže, dětské nádobíčko a veškeré potřeby pro „lupenkařství“.

Obchodní dům byl označován jako zasílatelský. Pro zajímavost uvádím „podmínky zasílací: veškeré ceny rozumí se v korunové měně za kus z Kostelce n. Orl., dobírkou, proti zaslání obnosu poukázkou neb známkách předem, není-li jinak ujednáno. Objednávky hraček vyřizují se od K 20.- franko. Nehodící se zboží ochotně vyměníme neb obnos vrátíme. Balení neúčtujeme.“

V té době již pracoval majitel obchodního domu s rabatními poukázkami. Ke každé uskutečněné objednávce se přikládal kupón a výměnou za větší počet kupónů každý odběratel obdržel „úplně zdarma zvětšenou podobiznu v uměleckém provedení 48 krát 58 cm velkou.“

Ve 20. a 30. letech minulého století, kdy již provoz zasílatelského závodu začal přebírat syn původního majitele, se sortiment rozrostl o dnes používaný název - zábavní průmysl. Obchodní dům půjčoval komické kostýmy, prodával kotiliony, maškarní čepice, škrabošky, žertovné předměty, ohňostroje, bigotfony, lampiony, výletní sklenice na pivo a další veliké množství nepotřebných předmětů. Nabízel se také kompletní tombolový program. To znamená, že za K 6.- bylo možno koupit 100 výher („téměř každý kus jiný“). K tomuto souboru byla „přidělena potřebná klížená čísla a losy zdarma, takže sesazování jest úplně bez práce“. Dokonce tombolové výhry dodávané Ludvíkem Pekem „nemohly býti porovnávané s tombolami obyčejně se zboží vybrakovaného a poškozeného“. Také se prodávaly tomboly celuloidové obsahující 50 ks předmětů z celuloidu jako figurek, zvířátek, hraček a žertovných předmětů rovněž za K 6.-. Každý si mohl také objednat skupinu 10 ks „sestavující vesměs z hezkých větších předmětů, které při inventuře pod výrobní cenu sníženy byly jako figur, zrcadel, košíčků, tobolek, váz aj.v. za K 4.-, 5.-, 6.-, 7.-, 8.-.“ Toto je typická ukázka dnes užívaného termínu - totální výprodej. Kromě prospektů byly stálým odběratelům zasílány dopisnice (s dlouhou adresou), na jejíž zadní straně bylo 12 nevyplněných řádků určených pro nabídku nového zboží. Řádky končily místem pro uvedení ceny v K a h, dole je tištěný podpis „S veškerou úctou J. L. Pek“. Obchod dále nabízel žertovné předměty jako jsou stříkácí čibuky („velká švanda“), žblabuňky do nosu, záhadný balíček („při otevření vyskočí pero“), stříkácí prsten a kakací prasátko. Úroveň žertovných předmětů netřeba komentovat.

Po skončení 2. světové války obchodní činnost stále pokračovala, byly vytištěny dopisní papíry s kresbou prodávaných předmětů a také zálepky. Pravděpodobně jako poslední reklamní akci vydala firma L. J. Pek v roce 1947 letáčky v zelené a modré barvě s propagací svého obchodního domu. Na letáčku byl věnec z lipových květů s uvnitř vypsáním číslem 80, které symbolizovalo dobu trvání podniku.

Dnes, dříve tak známý dům „U města Paříže“, je v jiných rukou, byl zcela přestavěn a po jeho dřívější slávě nezůstala ani stopa, kromě několika kusů nouzových platidel, které jsou v držení šťastnějších sběratelů.

V této aukci je pod položkou číslo **1781** nabízena dosud neznámá varianta nouzového platidla firmy L. J. Pek se stejnou rubní stranou mince 5 Kč, ale na aversu s nápisem „PEKOVA / KÁVA / VÍTĚZÍ!“ . Tento nový typ je známý pouze ve dvou kusech, na rozdíl od nouzovky, která je uvedena v katalogu a kterých je známo asi 6 ks. V dalším vydání katalogu bude tato nová varianta označena D.H.102,1,2 a její ohodnocení bude samozřejmě LP. Příjemnou a úspěšnou dražbu.